

הרב ישראלי רוזנברג
ר'ם בישיבה

בעניין "מילי לא מימסרן לשילוח"

- א. פתיחה
- ב. שליח ראשון על ملي.
- ג. האם "אומר אמרו" הוא שליח ראשון או "שליח עושה שליח"
- ד. ביאור מחלוקת הבית מאיר ור' עקיבא איגר, ודבר המהדי.
- ה. ביאור האמור משה והקהלות יעקב מוחע ملي לא מימסרן לשילוח
- ו. ביאור אחר מזור ملي לא מימסרן לשילוח

א. פתיחה

בגמרא גיטין כת, א מובא:

תנן חמייה גט בארץ וחלה, הרי זה משלחו ביד אחר. ורמיינהו אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשולשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי, אלו יכתבו ויתנו. אין והוא אין אבל שליח לא.

פירוש - במשנה אצלנו מבואר שליח עושה שליח. ובמשנה לקמן סו, א מבואר שליחו לכתוב גט אינו עושה שליח. ומתוךת הנגמרא:

אמר אבי ה там טמא מי משום בזיון דבעל חכא בעל לא קפיד. רבא אמר משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרן לשילוח.

מכאן רשיי: "רבא אמר - התם היינו טמא שלא משוו שליח שלא מסר להם אלא דברים, ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר. אבל גט דעתך ביה משא חזור ונמסרי". כלומר: אם ממנה אדם שליח לגרש אשה ונונן גט בידו, הווי שליח שליח על מעשה, יוכל לחזור ולמנוגת אחר להיות שליח לגירושין במקומו. אבל אם ממנהו לכתוב, הרי זה מינוי שליח לדברים, ואין כוח בשליח לדברים למנוגת אחר שיעשה את אותה שליחות.

ב. שליח ראשון על ملي

דברי הגמara עוסקים באין יכולת של שליח דברים למנות אחר להיות שליח במקומו. אבל האם השליח הראשון עצמו יכול להיות שליח על דברים?

בספר "בית מאיר" (סימן קכ ס"ק ד) כתוב, שליח ראשון על ملي כשר. וראינו - הרי בغمara אכלנו מובה שams מינו אדם לכתוב גט, הוא אין יכול למנות אחר במקומו, כיון שהוא שליח על ملي. אבל הוא עצמו ודאי יכול לכתוב. מכאן ראה שליח ראשון על ملي כשר.

רי עקיבא אומר (בגיטין לב, א) דוחה את דברי הבית מאיר, וטען כלפיו שענין זה תלוי בשאלת האם "יאומר אמרוי" כשר או פסול. ונברא: בغمara סו, ב' מובאת מחלוקת: אדם הממנה שליח למנות אחר לכתוב גט - יש אומרים שהשליח השני יכול לכתוב את הגט, ויש אומרים שאיןו יכול. השליח הממנה, לכארה, הוא שליח ראשון המבצע פעולה בשבייל המשלח, ומחלוקתם היא האם האם שליח ראשון על ملي כשר או פסול. ואם תשאל: אם שליח ראשון על ملي פסול, כיצד בכלל אפשר למנות שליח לכתוב גט? מבאר ר' עקיבא אומר שהכתבת היא מעשה, ואם כן שליח לכתוב הוא שליח על מעשה. אולם הוא אין יכול למנות אחר לכתוב, כי בזמן שהוא ממנה עדין לא עשה שום מעשה ואין בידו גט. ולכן הוא שליח דברים בלבד.

ג. האם "יאומר אמרוי" הוא שליח ראשון או "שליח עושה שליח"

הגמara בקידושין מא, א' עוסקת במקור דין שליחות בתורה:

שליחות מلنוי? ותניא "וישלח" - מלמד שהוא עושה שליח. "וישלחה" - מלמד שהיא עושה שליח. "וישלח, ושלחה" - מלמד שהשליח עושה שליח.

הרשב"א (שם) שואל:

מלמד שהשליח עושה שליח. ואם תאמר בשלמא שליח דידה משוי שליח,
אבל שליח דידה. היכי משוי שליח, והוא ملي נינהו ומילי לא מימסרן
לשלהיינן?

1. נראה שהרשב"א סובר כritispa בקידושין שם, שיש שני ייתוריהם. ייתור אחד - שליח האיש עושה שליח, ויתור שני - שליח האששה עושה שליח. כי אם יש רק ייתור אחד - מנין לרשב"א שלומדים שליח קבלה עושה שליח?

פירוש שאלתו: שליח האשה הוא שליח קבלה ואין בידו גט בשעת המינוי. لكن הוא שליח על ملي, ומילי לא מימסרן לשילוח. מביא הרשב"א שני תירוצים:

ותירץ הרבה אל ברצליוני זיל, זהقا בדשויה איה שליח בקנין דלים לשוויה שליח.

ומסתברא (מתירץ הרשב"א) בשנתנה לו רשות לשוויה שליח, שלא אמרין ملي לא מימסרן לשילוח אלא כשהשליח עושה אותו שליח מדעתו, אבל מדעת בעליים משוי שליח וכדמוכח הtems דהא ב"אומר אמרו" שליח עושה שליח².

ב"שיטה לא נודע למ"י. כתוב בשם מרנו, שלשליח העושה שליח במצב הבעל או האשה אין צורך בפסק מיוחד, והוא בכלל הנלמד מיישלחין, ש אדם ממנו שליח. אלא, הלימוד של "שליח עושה שליח" נזכר ל McKRAה של שליח הממנה שליח אחר מדעת עצמו ולא מדעת הבעלים.

מה מבואר יוצא, שהרשב"א וה"שיטה לא נודע למ"י" נחלקו, האם "אומר אמרו" מוגדר כ"שליח עושה שליח" או כשליח ראשון. ביאור הדברים: לאדם יש כוח למןות שליח. חילכה שליח עושה שליח ממשמעו, ש אדם שנטמנה שליח לדבר מסוימים מקבל את כוח הבעל למןות אחר לשילוח בעניין זה. הרשב"א סובר, שי"האומר אמרו לפניו שיכתוב גטי"י כוונתו בכך היא שהוא נותן שליח את כוחו למןות אחרים שליחים: לתכנית הגט, וכעת שליח הוא הממנה את השילוח الآخر. אבל "השיטה לא נודע למ"י" סובר, שהראשון הינו שליח של המשלח למןות שליח, ובעצם הוא שליח ראשון, וכך נלמד מיישלחין".

ויש להבין: מדוע הרשב"א אינו מבאר כי"שיטה לא נודע למ"י, שי"האומר אמרו" הוו שליח ראשון, וחרוי באמת יש כאן שליח המבצע פעולה בשביב המשלח? אולי אפשר לומר כך: לאדם יש כוח למןות שליח. ממשמעו המינוי היא, שכשהשליח יבצע פעולה עבור המשלח היא תתייחס למשלח. אבל עצם מינוי אחר כשליח אינו בכלל מעשה שליחות, וכך לא שייך שהשליח יבצע מינוי שליחות בשביב המשלח. אלא, כדי שיוכל השליח למןות שליח אחר, נותן המשלח את כוח המינוי שלו לשילוח ומכוון זה הוא ממנו אחר שליח. וכן ה"אומר אמרו" נחשב כ"שליח עושה שליח" ולא כשליח ראשון.

2. עיין ברשב"א גיטין טז, א, שדעתו היא שהממנה שליח למןות אחר שליח - השילוחות כשרה. ומה שיש סוברים שי"האומר אמרו" פסול, הכוונה שהבעל מינה שליח שלא בפניו, והאומר לו מודיעו שהבעל מינהו. והרשב"א סובר כרמב"ן, שבכמה גוונות פסול, מכיוון שלא שמע את מינוי השילוחות ישירות מהבעל, עיין שם.

ד. ביאור מחלוקת הבית מאיר ור' עקיבא איגר, וזרבי המרדכי

לפי זה, יש לבאר את מחלוקת הבית מאיר ור' עקיבא איגר. הבית מאיר סובר, שי"אומר אמרו" הווי "שליח עושה שליח", מミלא אין מי שחולק בגמרא שליח ראשון על ملي כשר³. אבל ר' עקיבא איגר סובר כי"שיטה לא נודע למני", שי"אומר אמרו" נחשב שליח ראשון, ומミלא למן דאמר י"אומר אמרו פסול!⁴ שליח ראשון על ملي פסול.

המרדכי (בסוף פרק האמור בטיטין אות תכל) מביא בשם מоро הכהן, שליח קבלה יכול לעשותות אחר שליח קבלה... ולא הווי- ملي, מכיוון שכל שליחות על גמר הדבר הריה שליחות על מעשה. להוציא שליח לכתוב גט, שאינו על גמר הדבר, וכך הוא שליח על ملي.

אומר הקהילות יעקב (סימן כד), שמהמרדכי, הסובר שליח לכתוב הוא שליח על ملي, מבואר שלא כר' עקיבא איגר. שהרי לר' עקיבא איגר שליח ראשון על ملي פסול, אך שליח לכתוב כשר, כיון שבזמן הכתיבה הוא שליח על מעשה. אמנם, למנות אחר שליח לא יוכל, להיות שבזמן שמננה את الآخر שליח הרי זה ملي, כי הגט עדין לא נכתב וגם אין בידו מאומה. זו גם הסיבה שליח קבלה איינו יכול למנות שליח קבלה, כי בשעת מינוי השיחות עדין לא נעשה כל מעשה ואין בידו שום דבר. למרדכי, לעומת זאת, ההגדרה של שליח על מעשה או שליח על ملي-תלויה בנסיבות השיחות - האם היא גמר הדבר או לא: שליח קבלה הוא שליח על גמר הדבר; וכך הוא שליח על מעשה; שליח לכתוב גט הוא שליח על ملي כיון שאנו שליח על גמר הדבר, וכך אין יכול למנות אחר שליח. הוא עצמו יוכל לכתוב הגט, כי שליח ראשון על ملي כשר.

אומר הקהילות יעקב, שלמרדכי קשה קושיתו של ר' עקיבא איגר מהגמרא, ממנה משמע שהדין של שליח ראשון תלוי במחלוקת האם "אמיר אמרו" כשר או פסול.

מתוך הקהילות יעקב בדעת המרדכי, שמה שמובא בגמרא (סז, ב), שי"אומר אמרו" פסול, זו בעיה מחותית בעצם הכתיבה לשם של הגט; בדעת הרמב"ן, שאם ממנה שליח שלא בפניו - פסול, מכיוון שלא שמע יישורות מפני הבעל את הציווי לכתוב. אך בשאר מקרים של שליחות ראשונה על ملي - כשר לכל הדיעות.

אך, לפי מה שביראנו, יש לומר בדעת המרדכי, שהמחלוקה בגמרא ב"אומר אמרו" אינה בכלל בעיה של "לשם" בגט, אלא זו בעיה בעצם השיחות, שזו שליחות על ملي. אך המחלוקת בגמרא אינה בשליח ראשון על ملي אלא ב"שליח עושה שליח", בדעת

3. עיין בבית מאיר שם, שלדעתו גם מינוי שליח לבטל שליח, להקדיש או להפר נdry אשთ, הוו שליח ראשון על ملي ומוועיל - חז' ממפר נdry אשתו, שנחלקו בזה ר' יאשיה ור' יונתן אבל לא בהקשר למילוי. ודלא כר' עקיבא איגר, הסובר שלשות המקרים האלו נחשבים שליח על מעשה כיון שהם גמר הדבר.

הרשבי"א⁴, ובזה יש שסבירו שפסול. אבל שליח ראשון על ملي כשר לכובי עולם. ולכן שליח ראשון כשר לכתוב גט עבור המשלח אף על פי שהוא שליח על ملي.

ה. ביאור האמרי משה והקהילות יעקב מודיע ملي לא מיםיסון לשילוח

בביאור הדין, שמילי לא מיםיסון לשילוח, כתבו האמרי משה (סימן יח) והקהילות יעקב (סימן כד), שליח מתמנה על ידי מעשה; כמו שקנין צrisk מעשה כך מינוי שליחות צrisk מעשה. שליח הבעל לגרש שקיבל גט - קבלת הגט היא הגורמת את חלותם שם שליח עליון, ולכן יכול לגרש ולמנות אחרים כשליחים, מדין "שליח עשוה לשילוח". מה שאין כן שליח לכתוב גט - כל זמן שלא התחיל לכתוב אין עליו שם שליח, כי לא עשו מעשה, ולכן אין יכול למנות שליח. אבל כשכותבן, הכתיבה היא מעשה וחול עליו שם שליח, ולכן הוא עצמו יכול לכתוב בשביל המשלח. ואולם שליח על ملي, ואפילו שליח האשון, פסול - מכיוון שאין עליו שם שליח כיון שלא עשו מעשה. כל זה, כמובן, למאן דאמר "אומר אמרו פסול", אבל למאן זאמר "אומר אמרו כשר" צrisk לומר שם שליח חל עליו אף بلا מעשה. אם כן, מודיע שליח לכתוב איינו יכול למנות אחר שליחות כי זו ההלכה, שאף על פי שיש עליו שם שליח אין לו כוח למנות אחר שליח (אלא אם שליחותו היא למנות - דהיינו ב"אומר אמרו").

ואולי יש לומר, למאן דאמר "אומר אמרו כשר" סובר שביצוע השילוחות, למנות את الآخر שליח לכתוב את הגט, נחשב מעשה. כמו שתכתב ר' עקיבא איגר, שאפשר למנות שליח לבטל שליח, אפשר למנות שליח להקדיש וכן אפשר למנות שליח להפר נdry אשתו - מכיוון שעל ידי דיבورو חל הדבר והוא נחسب כמעשה (מחלוקת ר' יאסיה ור' יונתן בנדרים עב, ב אם אפשר להפר נdry אשתו אינה קשורה לשילוח על ملي). הוא הדין כאן - כיון שעל ידי דיבورو חל על האדם שם שליח, זה נחسب מעשה. ומאן דאמר "אומר אמרו פסול" סובר כחילוק ר' עקיבא איגר, שרק אם על ידי דיבورو נגמר הדבר לגמרי נחשב כמעשה. אבל אם על ידי דיבورو לא נגמר הדבר - שהרי צrisk לכתוב עקיין את הגט - זה נחשב ملي, ומילי לא מיםיסון לשילוח. אמן ר' עקיבא איגר עצמו סובר שהמחלוקה בגמרה ב"אומר אמרו" היא האם שליח ראשון על ملي כשר, ולא כפי שתכתבתי.

לביאורים של האמרי משה והקהילות יעקב מבואר תירוץו של הרב אלברצליין, (שהובא לעיל בדברי הרשבי'א בקידושין) - אם שליח קבלה נתמנה על ידי קניין יכול הוא למנות אחר שליח. מכיוון שנעשה שליח על ידי קניין, חל עליו שם שליח כמו שליח על מעשה, יוכל למנות שליח.

4. אף שאין המרכדי סובר לחולtin כרשבי'א, שהרי הרשבי'א סובר שככל "שליח עשוה לשילוח" - אף במילוי כשר, למעט המקרה המיוחד של גט... והמרכדי סובר, שי"שליח עשוה לשילוח" במילוי תלוי במחלוקת "האומר אמרו", ומאן דאמר פסול יאמיר שהלימוד בקידושין שליח עשוה שליח איינו על מקרה של ملي.

ו. ביאור אחר מזוע ملي לאי מים סדן לשילוח

הביאור שהבאתני בשם האמרי משה והקווילוט יעקב טוב לשיטת ר' עקיבא איגר, שאפשר להיות שליח ראשון על ملي, ושליח שלא עשה מעשה אין יכול למןות אחר כשליח. אבל לפי המרדכי, שליח קבלה ממנה שליח אף על פי שלא עשה מעשה, וכן לפי המרדכי והבית מאיר שליח ראשון על ملي כשר לכולי עלמא, אי אפשר לפרש כבאים, שהרי לשיטתםelman דאמר "אומר אמרו פסול" אין שם שליח כלל מעשה.

ואולי אפשר לבאר בכך אחר: לדעת המרדכי, כפי שהסבירנו, שליח ראשון על ملي כשר; אין בעיה בכך שיכוח שליחות של דברים. הבעיה היא רק **במינו** שליח אחר. אך, לעיתים גם המינוי איינו מהוות בעיה, כפי שנבאר.

מצאו שני דרכים להסביר את מהות השילוחות: האופן הפשטוט הוא, שהשליח מבצע את המעשה **בשביל המשלח**. אך, יש מקרים בהם נוכל אף לומר שהשליח הינו **כמשלח ממש, והוא כבעל זבר**. במקרים אלו, פשוטה שליחות יכול למןות אחר שליח, היוות שהוא כבעליים ממש. ברור גם, שב במקרים האחרים, שבהם איינו כבעל דבר אלא כעין מבצע טכני של פקודות המשלח, לא יוכל למןות שליח.

על פי הגדרה זו, נוכל להבין מזוע המרדכי מחלוקת בין שליח על גמר הדבר לבין שליח שאינו על גמר הדבר: השליח במקורה הראשון נחשב כבעליים ממש, והרי הוא בעל דבר, لكن בעצם מינוו כשליח טמונה גם נתינת כוח למןות אחר כשליח. אבל שליח שאינו על גמר הדבר, כגון שליח לכתוב גט, איינו כמשלח עצמו; הוא רק מבצע את מעשה השילוחות **בשביל המשלח**. וכןו שאינו כמשלח - אין לו הכוח למןות אחר שליח.

עתה, המחלוקת בוגירה האם "אומר אמרו" לש"ר או פסול תסתALAR כך: לדעת המכשיר, הבעל יכול לתת את כוח מינוו השילוחות שלו לשילוח ולהעמידו במקומו אף כשהשליח עצמו לא מונה על גמר הדבר (אך במקרים בהם לא קיבל **בפירוש** את כוח המינוי, והוא שליח דברים - כגון **שליח לכתוב גט** - אינו יכול למןות אחר). מאן דאמר **"פסול"** סובר שرك **בשילוחות** על גמר הדבר קיבל השילוח את כוח המינוי, כיון שהוא כבעל דבר עצמו. אך **בשילוחות** שאינה על גמר הדבר - אין כוח המינוי יכול להיות מועבר אליו, כיון שאינו כבעליים ממש. [עיין בחלוקת יואב (בן העוזר סימן לא) כעין דברים אלו].

לכוארה הגדרה זו נתונה בחלוקת, שהרי בוגירה קידושין מג, א מובאת מחלוקת האם שליח נעשה עד על מעשה שליחותו. למשל: אם נשלח אדם לקדשasha, האם הוא יכול להיות בו זמניות גם עד. בפשטות, המחלוקת תליה בהגדרת שליח - האם שליח נחשב כבעל הדבר עצמו, וכן אינו יכול להיות עד. או שליח רק מבצע את המעשה עבור המשלח וכן יכול להיות עד. ואולם, אין זה נכון, אפשר לבאר את הסובר שליח נעשה עד - וכן הלאה - אף אם השילוח נחשב כבעל דבר. כמו שסביר באבנוי מילואים סימן לה ס"ק א **(על פי הריב"ש סימן פט)**, שבעל דבר שנטולקה נגיית הממון שלו לדבר - יכול להיות עד, וכן השילוח שאינו לו הנאת ממון מהדבר כשר להיעיד, אף על פי שהוא נחשב כבעל דבר.